

Trods vrede fiskeres protestsejlads til hovedstaden blev der bygget dæmning op over Harboøre Tange

Det var ikke med Thyborønfiskernes gode viljer, at dæmningen ned over Nissum Bredning blev bygget som led i det store sluseprojekt ved Thyborøn Kanal.

Sidst i januar 1946 sejlede en hel armada af kuttere fra Thyborøn til København for at protestere mod Rigsdagens beslutning om at lukke indsejlingen til Limfjorden med en sluse. Da den »blå flåde« stævnede ind i lystbådehavnen ved Langelinje, talte den 180 kuttere. På land var mere end 15.000 københavnere troppet op for at hilse vestjyderne velkomne. Folk i hovedstaden holdt med fiskerne i deres kamp mod landbruget.

Men rigsdagens politikere lod sig ikke røkke af den massive protest. Thyborøn Kanal skulle lukkes med et sluseanlæg for at tilgodese landbrugets interesser længere inde i Limfjorden. Rigsdagen vedtog »Thyborøn-loven« samme år.

Vandbygningsvæsenet (i dag Kystdirektoratet) gik i gang i 1950 med inddæmningen af Thyborøn, bygningen af Søndre Arbejdshavn og dæmningen ned over Harboøre Tange. På den anden side af kanalen påbegyndtes dæmningen ned over Agger Tange i 1953.

Begge dæmninger stod klar i 1955, men nu havde politikerne skiftet mening.

Fiskerne og deres organisationer protesterede fortsat, og med støtte fra uafhængige eksperter var der i 1954 rejst alvorlig tvivl om det hensigtsmæssige i at bygge den afsluttende sluse, der skulle forbinde de to dæmninger og lukke af for Limfjordens vande. Projektet ville blive hundedyrt, så det kneb med at opnå de nødvendige bevillinger.

Arbejdet gik gradvist i stå og blev aldrig genoptaget.

I 1970 blev »Thyborøn-loven« ophævet, men da havde Thyborøn by både fået jernbane- og vejforbindelse

Harboøre Tange

To lavvandede brakvandslaguner, Thyborøn Fjord og Harboøre Fjord, afsnøret ved dæmningsbyggeri 1950-1955. Vandflade på 500 hektar samt 100 hektar klit, rørskov, krat og diger. Hjemsted for den omdiskuterede kemifabrik Cheminova. Kystdirektoratet er ejer af tangen, der er udpeget som RAMSAR-område og omfattet af EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 39, Nissum Bredning. De to kort er fra 1882 og 1988.

Lemvig kommune.

Koordinater: 6279412, 450621.

– og Nissum Bredning var blevet hjemsted for den senere så berygtede kemifabrik Cheminova, der var flyttet til den øde egn fra hovedstadsområdet, hvor man ikke længere ville tolerere dens massive forurening.

Fabrikken er i dag omdøbt til det mere poetisk klingende Auriga og har fået styr på både spildevand og giftdepoter. Tangen trækkes dog stadig med et dårligt ry som giftlosseplads, der gør det umuligt at få f.eks. økologiske landmænd til at sende køer på græs på strandene.

Lokalt betragter man dæmnings-

anlægget som et monument over den mangeårige strid mellem fiskeriets og landbrugets modstridende interesser og mellem den vestjyske befolkning og de centrale myndigheder i København.

Hul i gennem

Indtil stormfloden i februar 1825 slog hul på Agger Tange, gik hovedlandevejen langs den jyske vestkyst fra Ringkøbing til Lemvig og videre ad de øde hjulspor op over Harboøre og Agger Tange forbi Vestervig og til

Thyborøn »Fri« fiskerflåde tiltrak sig enorm opmærksomhed fra københavnere, da de mange hundrede lyseblå kuttere var ankommet til Langelinie. Også medierne mødte op med den legendariske Gunnar »Nu« Hansen i spidsen, men trods den udtalte folkelige succes vedtog Rigsdagen alligevel at lukke Thyborøn Kanal med en sluse. Fotos: udlånt af Lemvig Museum.

Thisted. Gennem århundreder var det studevejen, hvor titusinder af fede okser fra Thy blev drevet sønden ud til de store kreaturmarkeder i Slesvig og Holsten. Samme vej, men med modsat retning havde de store troppetog bevæget sig under 1600-tallets mange krige.

Men efter 1825 var det slut med landtransporten. Hullet i tungen blev aldrig lukket igen.

Derimod åbnede Agger-kanalen for en søværts opblomstring af handelslivet i småbyerne langs Limfjorden. Nu kunne man sejle på havne i Nordtyskland og England, og fra Norge ankom tømmereskuderne og gik til kajs helt ind til byerne i stedet for at losse deres last på den åbne kyst.

Jernbanen Vemb-Lemvig-Thyborøn kom til som en del af denne infra-

struktur i 1879, men inden da var der allerede anlagt flere havne inde i fjorden, bl.a. Doverkil og Tissinghuse, hvor købmandsgårde skød i vejret med vældige pakhuse. Der var masser af penge i omløb i disse år.

Ganske vist sandede Agger kanal til efter nogle årtier, men en stormflod i 1862 åbnede to nye kanaler, hvoraf den ene, den nuværende Thyborøn Kanal viste sig stabil. Fra omkring 1868 kunne man atter sejle gennem denne, og Agger Kanalen lukkedes af naturens egne kræfter i 1875.

Bemærk, hvordan kortet fra 1882 viser, at halvøen Rønlands 83 hektar er inddiget (1875) med to sluser, mod nord og mod syd. Også Harboøre by er inddiget mod nord over Brunsnor og mod øst i sydlig retning til Sandholm Nor. De komplicerede digefor-

løb er nærmere beskrevet i artiklen om Sandholm Nor.

Økologisk kaos

Gennembruddet ved Agger i 1825 skabte en vældig ravage i det ferske økosystem, som Limfjorden havde været indtil da. Indstrømningen af saltvand må have forårsaget en større katastrofe med massedød blandt både ferskvandsorganismer og planter. Nok så alvorligt har det været, at vandstandsforholdene langt inde i Limfjorden blev mere ustabile, ikke mindst for landbrug på lavbundsarealer.

Fra 1930'erne begyndte man i de dominerende landbrugskredse for alvor at diskutere, om ikke der skulle bygges en dæmning med sluse på tværs af gennemsejlingen. Rigsdagen

Harboøre Tange vil for altid være forbundet med giftskandalen ved hofde 42, som blev afsløret af to unge biologer i 1978. Skyldet op på stranden langs Vesterhavet fandt de disse døde eller døende terner, og de viste sig at være forgiftede af udsivende kemiske stoffer fra nedgravet giftaffald i klitterne på tangen. Den efterfølgende oprydning blev enormt kostbar, men det lykkedes aldrig helt at fjerne det giftige affald. Fotos: Hans Skotte Møller (terneerne), Bent Lauge Madsen (giftoprydningen).

Set fra nord dominerer Thyborøn havn og by billedet, men længere mod syd kommer først Thyborøn fjord og helt ude Harboøre fjord. Til venstre ses den cirkelrunde Ø Rønland med de otte vindmøller ude i vandet og Cheminova-fabrikken på land samt dæmningen nord-syd med bilvej og jernbaneanlæg. Foto: Hunderup Lufffoto, 19. juni 2007.

sagde ja i 1946, som beskrevet ovenfor, men slusen blev aldrig etableret.

I de allerseneste år er der atter luftet ideer om en sluse. Denne gang som værn mod de vandstandsændringer, som fremtidens klimaforandringer frygtes at medføre, men de økologiske konsekvenser vurderes stadig som meget voldsomme og overvejende negative.

Vadefugle flygter

Botanisk set er Harboøre Tange berømmet som en strandengsbiotop, hvor der bl.a. vokser sjældne planter som slangetunge, stilket kilebæger, firkløft, purpurgøgeurt og spidshale.

Ornitologisk set er der med 281 forskellige arter og racer rapporteret et meget højt antal iagttagelser fra tangen. Desuden er den klassificeret som en af de vigtigste lokaliteter for de truede engfugle i Danmark, men det er gået voldsomt ned ad bakke for be-

standene i de senere år. Som led i det såkaldte LIFE-projekt, der har været finansieret af EU, har Skov- og Naturstyrelsen forsøgt at bedre forholdene i samarbejde med Kystdirektoratet, der er den ansvarlige ejer af tangen.

De to lagunesøer er indbyrdes forbundet med en smal grøft, og da de står i direkte forbindelse med Limfjorden via en sluse i nordenden af Thyborøn Fjord, følger vandstanden forholdene i Limfjorden. De lave engarealer kan derfor hyppigt blive sat under vand, når vandmasserne ophobes ude i fjorden. Enkelte år har oversvømmelser om sommeren medført massive tab af engfuglereder med både æg og unger, som simpelthen er druknet under unormalt højvande.

En anden årsag til at regulere vandstanden var de dramatiske forandringer i trækfuglebestandenes sammensætning. Vadefuglene som trækfugle var også ved at forsvinde fra området, mens ænder, svaner og blishøns gik

frem, men samlet set var der sket en betydelig nedgang i biodiversiteten siden slutningen af 1990'erne.

Før 1998 havde slusen mod Limfjorden været lukket året rundt, så der stort set ikke kunne trænge fjordvand ind i de to fjorde. De var begge meget lavvandede med større mudderflader, altså optimale forhold for den store gruppe af vadefugle, der lever af smådyr på meget lavt vand eller på mudderflader.

Imidlertid var vandkvaliteten ikke den bedste i de to fjorde, der var noget præget af overgødskning. Amtet lod derfor slusen helt fjerne fra 1998, så fjordene kunne blive skyllet »rene« gennem en mere markant udskiftning af vandmasserne. Resultatet udeblev ikke, men samtidig skete der en permanent forhøjelse af vandstanden året rundt, som ikke var god for vadefuglene. De fortrak til andre lokaliteter.

Derimod virkede den højere vandstand tiltrækkende på ænder, svaner,

Den yderste sjældne sneugle gæstede Harboøre Tange i juli 1992, hvor den opholdt sig på engene vest for den nordlige lagunesø. Foto: Allan Kjær Villesen.

gæs og blishøns, der gerne søger deres planteføde på noget dybere vand end vadefugle kan klare. Da andefuglene ikke rummer den samme store rigdom af forskellige arter som vadefuglene, gik artsdiversiteten imidlertid ganske meget tilbage.

Siden 1998 har fuglelivet været domineret af meget store flokke af to arter, pibeand og blishøne, hvor der tidligere optrådte et langt bredere spektrum med bl.a. stor kobbersnepe, brushøne, ryle og klyde. Takket være to forskere fra Danmarks Miljøundersøgelser, der klarlagde disse sammenhænge, har det vist sig muligt at tilrettelægge forholdene med henblik på både at opnå en god vandkvalitet og sikre bedre forhold for flere truede eller sårbare fuglearter.

Skov- og Naturstyrelsen har genetableret en sluseport i den nordlige lagunesø. Porten reguleres automatisk, så vandstanden holder sig indenfor intervallet – 0,20 meter og + 0,10 meter over Dansk Normal Nul fra midten af april og til november. Det sikrer engfuglene tørre reder i yngletiden – men også mulighed for at finde føde i træktiden – ikke mindst om efteråret, hvor voldsomt blæsevejr ofte skaber store variationer i vandstanden. Resten af året er det meningen, at slusen skal stå åben.

En lang række tekniske vanske-

ligheder har dog plaget projektet, og først i foråret 2010 forventes det, at den automatiske sluse fungerer.

Ingen evaluering

Men vil det virke? Vi ved det ikke. Vi får det næppe heller at vide.

Sært nok har »nogen« glemt at afsætte penge til at følge sluseprojektet til dørs, dvs. foretage de nødvendige optællinger, som kan belyse effekten. Det svarer næsten til at bygge en flyvemaskine, men uden at afsætte et budget til at prøve, om den kan lette.

Det andet kæmpeproblem på Harboøre Tange venter også på sin løsning. Det er den manglende engpleje, som gør, at engene simpelthen gror til med højt græs. Den drastiske tilbagegang i ynglefuglene på tangen kan i høj grad tilskrives for lidt afgræsning.

Kystdirektoratet, der ejer tangen, er forpligtet til at sikre naturindholdet i forhold til de internationale aftaler. Det er direktoratet, der skal sørge for engplejen.

Da de aldrende forpagtere for nogle år siden opsagde deres kontrakter, gik man over til økologiske køer. Det skulle man aldrig have gjort.

Ved nærmere eftersyn af arealerne viste det sig, at de ikke kunne godkendes af Plantedirektoratet som græsningsareal for økologiske køer på

grund af den alt for nære kontakt til Cheminovas affaldsdepoter. Køerne ville miste deres status som økologiske, hvis de skulle græsse derude.

Nu har man atter fået ikke-økologiske landmænd til at pleje engene, men afgræsningen halter fortsat. Der skal flere køer til, hvis det skal batte i forhold til fuglenes behov, siger fagfolk.

Skærende kontrast

I en sjældent set enighed har tre af de store naturorganisationer affyret en voldsom bredside mod Kystdirektoratets administration af naturen på Harboøre Tange. Den kaldes et »skræmmende eksempel på manglende rettidig omhu« i et åbent brev fra januar 2010 til de tre ministre for Transport-, Miljø- og Finansministerierne.

Afsenderne er formændene for Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening og Danmarks Jægerforbund.

I brevet hedder det bl.a., at »strandenge, der før myldrede med ynglefugle og mangfoldighed, ligger nu tilgroede og slumrende hen«. Det hævdes, at forholdene står i »skærende kontrast« til Agger Tange, hvor naturpleje har resulteret i en bemærkelsesværdig fremgang for netop de engfugle, som er næsten forsvundet fra Harboøre Tange.

KILDER:

Betænkning angående Dige- og Afvandingsforholdene ved Limfjorden. Afgivet den 25. januar 1934. Ministeriet for Offentlige Arbejder.

Forfatterens besøg på lokaliteten, 16. nov. 2008.

Holm, T. E. & Clausen, P.: Forvaltning af både fugleliv og vandkvalitet i vådområder. Vand & Jord, nr. 3, 14. årg., 2007.

Larsen, Torben: Skal Thyborøn Kanal lukkes på grund af klimaændringer og vandstandsstigninger? Indlæg ved konferencen Vandet stiger – og hvad så? Arrangeret af Ringkøbing Amt på Vedersø Klit, 25. oktober 2005.

»Tyborøn-Armadaen ankrer ved Middagstid op ved Langelinie«, Politiken, 29. januar 1946.

»15.000 Københavnerne gav Tyborøn-Armadaen en festlig Modtagelse«, Politiken, 30. januar 1946.

www.skovognatur.dk/Natur/Naturprojekter/LIFE/Engfugle/Harbooretange/

Fuglelivet i dag

Med tilladelse fra Dansk Ornitologisk Forening bringes her et uddrag af DOF-basen, der rummer et meget stort antal fugleobservationer fra alle betydningsfulde fuglelokaliteter i landet. Ønskes der en detaljeret og aktuel status for fuglelivet på Harboøre Tange, så brug dette link: www.dofbasen.dk

Herunder ses en oversigt over de 281 fuglearter og racer, som er registreret fra **Harboøre Tange**, pr. 20. januar 2010. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Rødstrubet Lom	(91/3185)
Sortstrubet Lom	(23/35)
Islom	(10/12)
Hvidnæbbet Lom	(7/7)
Lille Lappedykker	(61/113)
Toppet Lap-pedykker	(226/4032)
Gråstrubet Lappedykker	(45/67)
Nordisk Lap-pedykker	(29/32)
Sorthalset Lap-pedykker	(38/112)
Mallemuk	(32/3166)
Sodfarvet Skråpe	(5/13)
Almindelig Skråpe	(5/7)
Sule	(39/458)
Skarv	(115/4142)
Rørdrum	(4/4)
Silkehejre	(8/8)
Sølvhejre	(2/2)
Fiskehejre	(192/2337)
Hvid Stork	(9/31)
Skestork	(12/22)
Stor Flamingo	(13/14)
Chileflamingo	(1/1)
Lille Flamingo	(2/10)
Knopsvane	(319/83678)
Sortsvane	(25/41)
Pibesvane	(22/1202)
Sangsvane	(73/1584)
Sædgås	(47/86)
Sædgås, Taj-gasædgås	(21/25)
Sædgås, Tun-drasædgås	(2/3)
Kortnæbbet Gås	(493/461539)
Blisgås	(64/123)
Blisgås, Grøn-landsk	(1/2)
Dværggås	(4/7)
Grågås	(284/11130)

Indisk Gås	(3/4)
Snegås	(65/133)
Canadagås	(38/234)
Bramgås	(146/7613)
Knortegås	(35/3885)
Knortegås, Lysbuget	(275/36203)
Knortegås, Mørkbuget	(147/1865)
Rødhalset Gås	(8/8)
Nilgås	(1/1)
Rustand	(1/1)
Gravand	(234/30236)
Mandarinand	(1/1)
Pibeand	(251/138476)
Amerikansk Pibeand	(15/15)
Knarand	(118/288)
Krikand	(175/20929)
Amerikansk Krikand	(10/10)
Gråand	(191/15729)
Spidsand	(190/15406)
Atlingand	(186/872)
Skeand	(441/3929)
Rødhovedet And	(1/1)
Taffeland	(152/18653)
Troldand	(268/26982)
Bjergand	(366/14438)
Lille Bjergand	(16/15)
Ederfugl	(29/1683)
Stellersand	(1/1)
Havlit	(13/58)
Sortand	(36/1814)
Fløjlsand	(19/113)
Hvinand	(261/32364)
Lille Skallesluger	(32/37)
Toppet Skal-lesluger	(183/7174)
Stor Skallesluger	(23/177)
Hvepsevåge	(6/6)
Sort Glente	(2/3)

Rød Glente	(6/7)
Havørn	(5/5)
Rørhøg	(263/418)
Blå Kærhøg	(217/306)
Steppehøg	(1/1)
Hedehøg	(23/25)
Duehøg	(25/26)
Spurvehøg	(74/94)
Musvåge	(254/495)
Fjeldvåge	(270/425)
Lille Skrigeørn	(2/2)
Fiskeørn	(31/33)
Tårnfalk	(258/895)
Aftenfalk	(10/12)
Dværgfalk	(100/111)
Lærkefalk	(2/2)
Vandrefalk	(126/133)
Agerhøne	(13/135)
Fasan	(1/1)
Vandrikse	(23/33)
Plettet Rørvagtel	(4/4)
Grønbenet	(9/14)
Rørhøne	
Blishøne	(267/131389)
Trane	(17/29)
Strandskade	(299/9854)
Stytløber	(8/14)
Klyde	(342/61422)
Lille Præstekrave	(14/17)
Stor Præstekrave	(357/11245)
Hvidbrystet Præstekrave	(116/224)
Pomeransfugl	(2/2)
Hjejle	(213/102468)
Strandhjejle	(365/5735)
Sumpvibe	(15/15)
Vibe	(210/14023)
Islandsk Ryle	(369/15087)
Sandløber	(210/1681)
Dværgryle	(384/6067)
Temmincksryle	(85/224)

Hvidrygget Ryle	(2/2)
Stribet Ryle	(6/8)
Krumnæbbet Ryle	(339/6550)
Sortgrå Ryle	(79/683)
Almindelig Ryle	(534/355558)
Almindelig Ryle, Engryle	(5/104)
Kærløber	(34/52)
Brushane	(375/40065)
Enkeltbekkasin	(18/94)
Dobbeltbekkasin	(238/10153)
Tredækker	(7/7)
Skovsneppe	(22/27)
Stor Kob-berssneppe	(276/10486)
Stor Kobber-snepe, Islandsk	(6/8)
Lille Kob-berssneppe	(359/23481)
Småspove	(176/2052)
Storspove	(284/7061)
Sortklire	(204/899)
Rødben	(526/27158)
Rødben, Almindelig	(1/20)
Rødben, Islandsk	(3/25)
Hvidklire	(421/9403)
Svaleklire	(173/577)
Tinksmed	(207/1099)
Mudderklire	(193/635)
Stenvender	(271/1506)
Odinshane	(201/438)
Thorshane	(7/8)
Mellemkjove	(11/11)
Almindelig Kjove	(142/432)
Lille Kjove	(8/12)
Storkjove	(9/10)
Sorthovedet Måge	(2/2)
Dværgmåge	(122/749)
Sabinemåge	(3/4)
Hættemåge	(126/56393)

Stormmåge	(98/7103)
Sildemåge	(57/1230)
Sildemåge, Britisk	(1/1)
Sildemåge, Nord-sø	(3/25)
Sildemåge	
Middelhavssølv	(1/1)
Måge	
Sølv	(113/20451)
Kaspisk Måge	(5/6)
Hvidvinget Måge	(5/5)
Gråmåge	(18/18)
Svartbag	(116/4302)
Ride	(16/59)
Sandterne	(12/19)
Splitterne	(134/23107)
Fjordterne	(65/1956)
Havterne	(86/2825)
Dværgterne	(140/635)
Sortterne	(22/38)
Lomvie	(26/233)
Alk	(13/74)
Søkonger	(8/18)
Lunde	(3/4)
Klippeue/Tamdue	(1/1)
Huldue	(3/5)
Ringdue	(25/162)
Tyrkerdue	(4/6)
Turteldue	(10/11)
Gøg	(34/61)
Slørugle	(3/3)
Slørugle, Almindelig	(1/1)
Sneugle	(15/15)
Høgeugle	(1/1)
Skovhornugle	(1/1)
Mosehornugle	(57/76)

Mursegler	(13/1932)
Isfugl	(1/1)
Biæder	(1/1)
Hærfugl	(4/4)
Vendehals	(8/8)
Stor Flagspætte	(2/2)
Toplærke	(2/2)
Hedelærke	(7/7)
Sanglærke	(64/1299)
Bjerglærke	(20/149)
Digesvale	(10/282)
Landsvale	(40/771)
Bysvale	(13/643)
Storpiber	(10/11)
Skovpiber	(2/2)
Engpiber	(63/2791)
Rødstrubet Piber	(13/43)
Skærpiber	(123/802)
Bjergpiber	(11/61)
Gul Vipstjert	(67/350)
Gul Vipstjert, Almindelig	(3/76)
Gul Vipstjert,	(8/8)
Gulhovedet	
Gul Vipstjert,	(33/294)
Nordlig	
Citronvipstjert	(1/1)
Bjergvipstjert	(2/3)
Hvid Vipstjert	(44/360)
Hvid Vipstjert,	(2/4)
Almindelig	
Hvid Vipstjert,	(36/71)
Sortrygget Vipstjert	
Silkehal	(21/138)
Gærdesmutte	(23/82)
Jernspurv	(30/98)
Rødhals	(12/77)

Nattergal	(1/1)
Blåhals	(7/7)
Blåhals, Nordlig	(2/2)
Husrødstjert	(20/33)
Rødstjert	(28/169)
Bynkefugl	(54/271)
Sortstrubet Bynkefugl	(67/97)
Stenpikker	(119/906)
Ringdrossel	(64/155)
Solsort	(17/78)
Sjagger	(39/4750)
Sangdrossel	(14/101)
Vindrossel	(26/309)
Misteldrossel	(1/1)
Græshoppesanger	(1/1)
Sivsanger	(39/179)
Kærsanger	(22/35)
Rørsanger	(28/72)
Drosselrørsanger	(1/1)
Gulbug	(34/93)
Gærdesanger	(27/73)
Tornsanger	(28/108)
Havesanger	(4/6)
Munk	(12/34)
Brun Løvsanger	(2/2)
Gransanger	(9/24)
Løvsanger	(26/201)
Fuglekonge	(2/51)
Grå Fluesnapper	(7/8)
Lille Fluesnapper	(2/2)
Broget Fluesnapper	(10/19)
Skægmejse	(36/316)
Halemejse	(1/10)
Sortmejse	(1/2)

Blåmejse	(8/96)
Musvit	(7/2052)
Pungmejse	(1/1)
Rødrygget Tornskade	(24/28)
Stor Tornskade	(7/7)
Skovskade	(2/5)
Husskade	(30/80)
Nøddekrige	(2/3)
Allike	(18/562)
Råge	(3/14)
Sortkrage	(9/15)
Gråkrage	(36/222)
Stær	(64/56930)
Rosenstær	(4/4)
Gråspurv	(4/45)
Skovspurv	(4/7)
Bogfinke	(8/47)
Kvækerfinke	(8/22)
Grønirisk	(12/658)
Stillits	(15/65)
Grønsiken	(3/27)
Tornirisk	(51/2606)
Bjergirisk	(59/2606)
Stor Gråsiken	(2/15)
Lille Gråsiken	(5/22)
Hvidsiken	(3/3)
Lille Korsnæb	(1/17)
Karindompap	(138/262)
Dompap	(5/9)
Lapværling	(88/461)
Snespurv	(165/4766)
Gulspurv	(17/71)
Hortulan	(2/2)
Rørspurv	(50/608)
Bomlærke	(10/480)

Herunder ses en oversigt over de 9 andre dyr, som er registreret fra **Harboøre Tange**, pr. 20. januar 2010. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Strandtudse	(2/21)
Storplettet Perlemorsmerfugl	(1/1)

Hare	(4/7)
Ræv	(6/8)
Mink	(1/1)

Lækat	(2/2)
Mårhund	(1/1)
Spættet Sæl	(3/37)

Almindelig Firben	(1/1)

Plantelivet på Harboøre Tange

TBU 16/3-1: Harboøre Tange

Harboøre Tange blev fredet i 1984. Området har i en årrække haft offentlighedens bevågenhed som følge af fabrikken Cheminovas placering på den sydlige del af tangen. Botanisk er området specielt med forekomsten af den sydafrikanske plante firkløft, som er naturaliseret på sit nuværende voksested ved Cheminovas gamle affaldsdepot ved høfte 43. På strandengene er der en veludviklet strandengsvegetation. Fra dette område kendes de mindre almindelige arter slangetunge, stilket kilebæger, liden tusindgylden, strand-tusindgylden, firkløft, purpur-gøgeurt, dværgstar, strand-svingel og den lille uanselige græs spidshale. Heraf er stilket kilebæger sjælden. Firkløft forekommer flere steder på strandengen, oftest i opkørte hjulspor og lignende. Af de karakteristiske strandengsplanter kan desuden nævnes vingefrøet hindeknæ, strandarve, kveller, strandgåsefod, strandvejbred, markrødtop, strandasters, kærtrehage, sandsiv, harril, strandannelgræs og rød svingel.

Vegetationstyper: klit, strandeng

Højere planter: klit og strandeng 1980.

Træer og buske: havtorn og rynket rose.

Urter: strandasters, høstborst, knudefirling, strandkamille, jordbærkløver, kveller, almindelig kællingetand, spydmælde, rødtop, kruset skræppe, agersvinemælk og strandvejbred.

Græsagtige planter: strandannelgræs, sandhjelme, krybhvene, strandkogleaks, glanskapslet siv, sandstar, rød svingel, tagrør, kærtrehage og strandvejbred.

TBU 16/3-2: Rønland

På halvøen ligger den kemiske fabrik Cheminova. Botaniske oplysninger om Rønland foreligger hos Løjtnant (pers.medd.). Herfra kendes den sjældne plante firkløft, der er naturaliseret i Danmark.

Vegetationstyper: strandeng

Højere planter: strandeng 1990. Strandannelgræs, strandasters, tidlig dværgbunke, engelskræs, harril, kødet hindeknæ, mark-hindeknæ, almindelig hvene, krybhvene, stilket kilebæger, strandkogleaks, lægekogleare,

kveller, lav ranunkel, almindelig star, strandarve, strandsvingel, rød svingel, almindelig svingel, strandsennep, strandgåsefod, strandkamille, skovhanekro, strand(?)-rødtop, gråbynke, musevikke, smalbladet vikke, kragefod, kærserre, gråpil, bittersød natskygge, art af hvidtjørn, tagrør, harekløver, lølfod, kærserre, blåmunke, hvid okseøj, udstrakt kløver, revling, hedelyng, knæbøjet rævehale, tudsesiv, lysesiv, knopsiv, vandnavle, strandrehage, tormentil, fåresvingel, sitkagran (plantet), almindelig bjergfyr, skovfyr, dunbirk, hvidgran, sandarve, høstborst, smalbladet høgeurt, sandhjelme, almindelig hønsetarm, enårig rapgræs, rødknæ, kruset skræppe, almindelig rapgræs, sandstar, mosebunke, horsetidse, alsikekløver, agersvinemælk, hvidmelet gåsefod, gyvel, vandpileurt, stor nælde, gåsepotentil, havtorn, almindelig kællingetand, glat vejbred, sandskæg, rødkløver, liden skjaller, almindelig firling, finbladet vejsennep, vej-pileurt, lådden dueurt og skivekamille.

TBU 16/3: Ikke lokaliseret

Fra Thyborøn foreligger oplysninger om fund af det sjældne mos kortkapsel *Brachytecium mildeacum*.

Lokalitetskoder:

Harboør Tange ++ K I s

Langerhuse + K III r

Rønland + K II s

Botanisk vurdering:

Harboør Tange: Lokaliteten er henført til kategori I på grund af I-biotop – veludviklet, naturlig strandeng og mere end 20 arter.

2. Sjældnere planter: slange-tunge, stilket kilebæger, firkløft, purpurgøgeurt og spidshale.

4. Strandengsindikatorer: strandannelgræs, harril, vingefrøet hindeknæ, stilket kilebæger og strandvejbred.

Rønland: 2. Sjældnere planter: firkløft, stilket kilebæger.

4. Strandengsindikatorer: strandannelgræs, harril og kødet hindeknæ.

Kilder: se Emsholm 1992.